

Jak se revmatická onemocnění (a léky) podílí na KVO?

prof. MUDr. Karel Pavelka, DrSc.

MUDr. Michal Tomčík, Ph.D.

Revmatologický ústav a Revmatologická klinika 1.LF UK, Praha

XXIV. sjezd České kardiologické společnosti 2017

Co jsou komorbidity?

- Jiné nemoci než autoimunitní, revmatická onemocnění, která se u revmatických onemocnění vyskytují častěji než u běžné populace nebo mají závažnější průběh.
1. Kardiovaskulární onemocnění
  2. Onemocnění ledvin
  3. Onemocnění plic
  4. Infekce
  5. Malignity
  6. Osteoporóza
  7. Deprese

Ateroskleróza u revmatických onemocnění

Dnavá artritida

Revmatoidní artritida

Psoriatická artritida

Ankylozující spondylitida

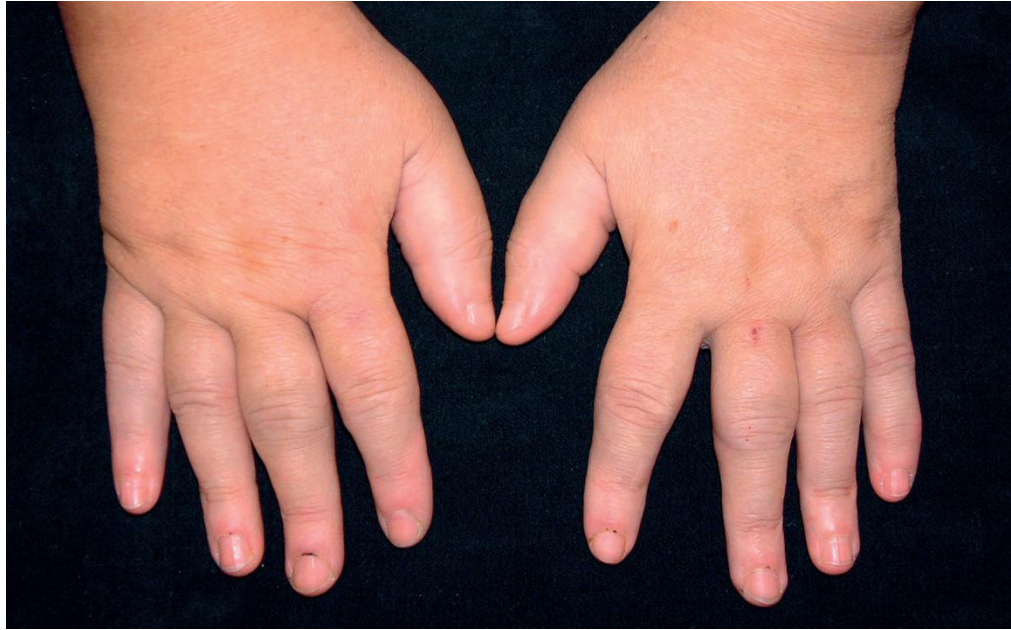
(Dermato-/poly-) myozitida

Systémový lupus erythematoses

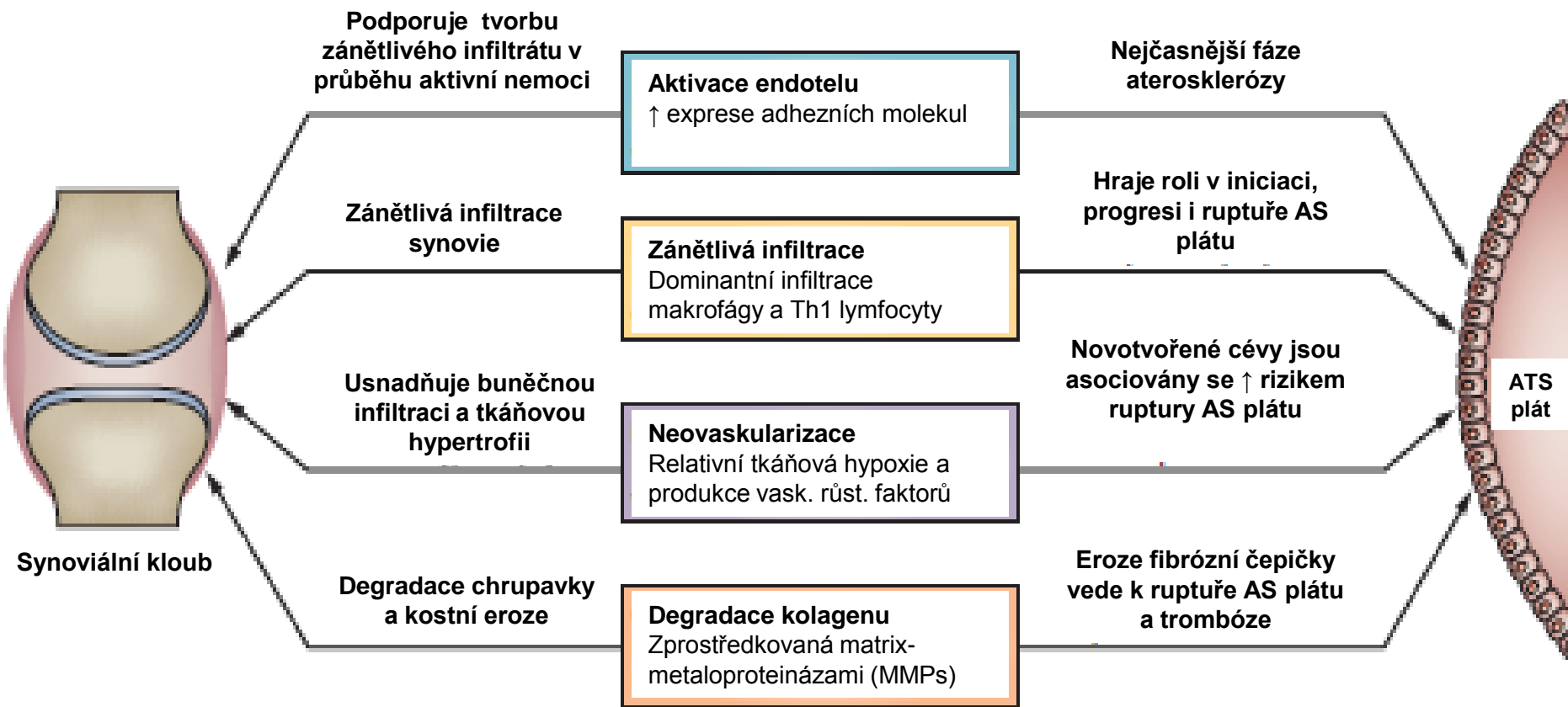
Systémová sklerodermie

The diagram illustrates the progression of atherosclerosis in three stages, shown as cross-sections of an artery. The first stage shows a normal artery with a clear lumen. The second stage shows the beginning of plaque formation, narrowing the lumen. The third stage shows advanced plaque with a central thrombus, significantly obstructing blood flow. Red arrows point from various rheumatic conditions to these stages, indicating their association with atherosclerosis.

Revmatoidní artritida (RA)

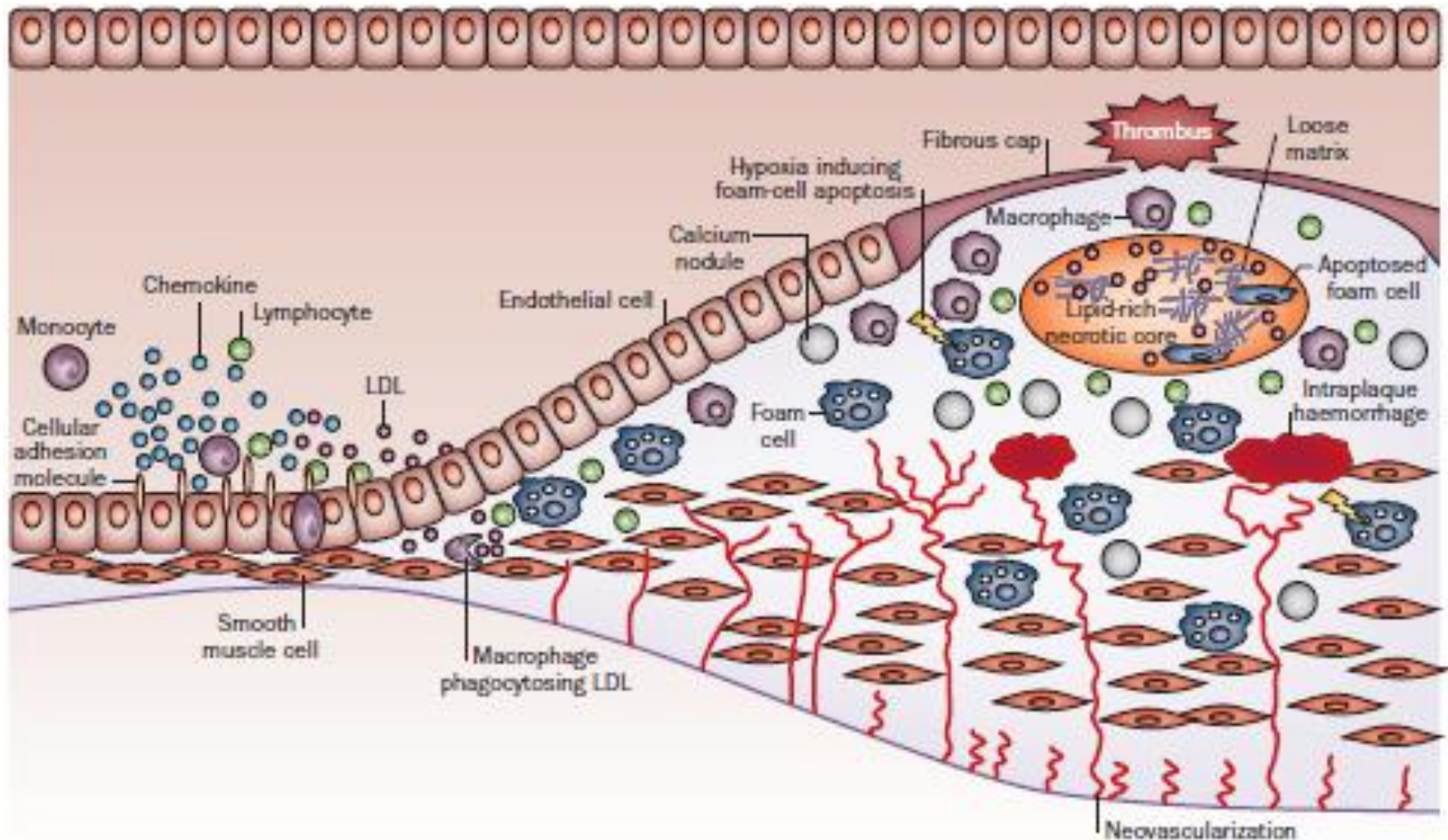
Patologické procesy společné pro aterosklerózu (ATS) a systémová revmatická onemocnění (SRO)

Co je hlavní příčinou $\uparrow$ KV rizika a $\uparrow$ KV mortality u SRO?

Ateroskleróza:

- $\uparrow$ prevalence, časný nástup, $\uparrow$ rychlost progresu u SRO vs. non-SRO
- ATS pláty u SRO mají $\uparrow$ náchylnost k ruptuře než u non-SRO

Kardiovaskulární (KV) morbidita / mortalita u RA

RA vs. zdravá populace:

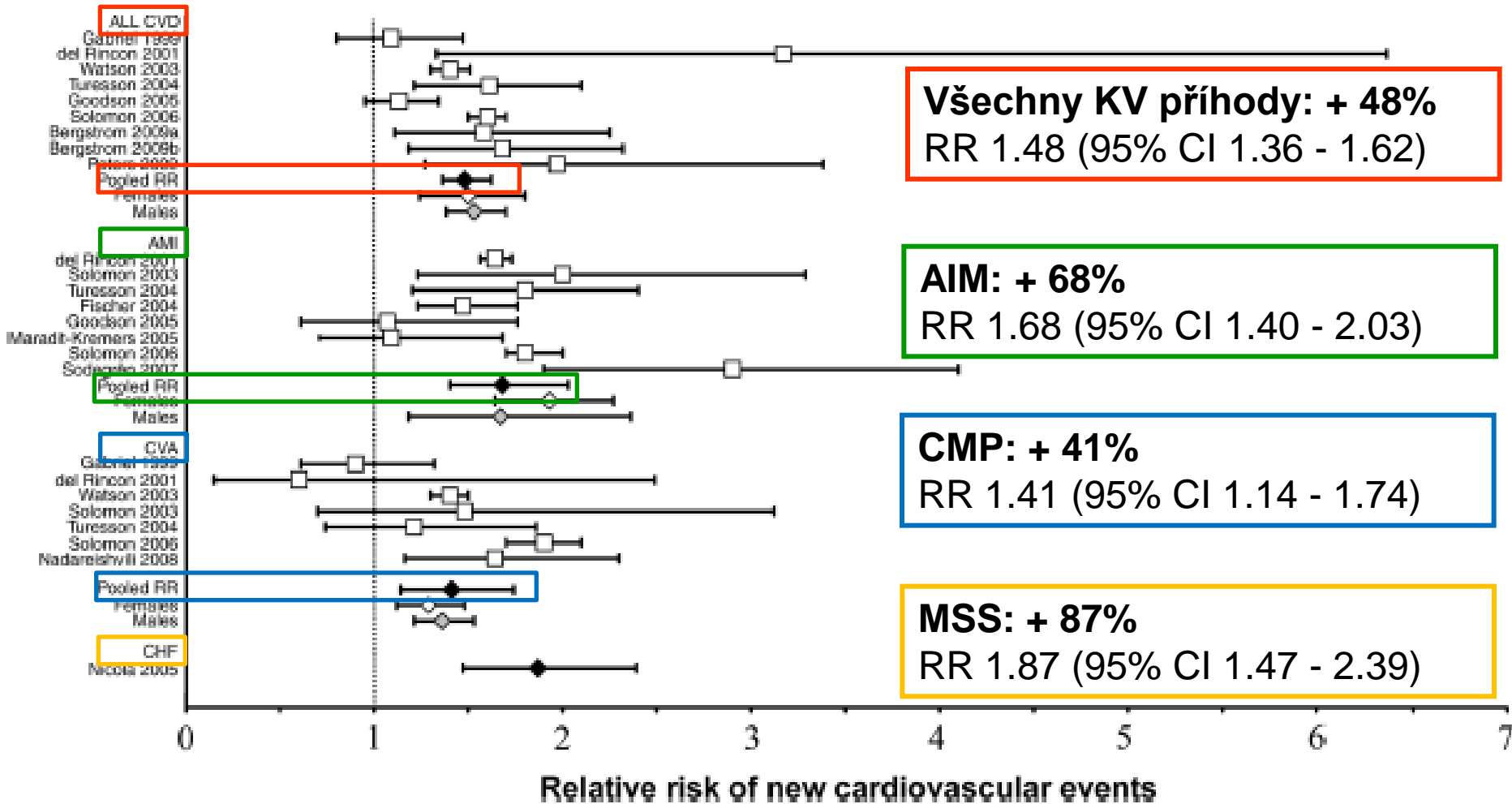
- ↑ morbidita/mortalita – s výrazným podílem KV onemocnění^{1,2,3}
- U **etablované RA** (až 50% ž, medián věku o 2,5 r ↓ než u non-RA populace)²
- U **časné RA** (až 47% ž, 33% m)³

Table 2. Main cause of death in the NOAR cohort*

Cause of death	ICD-9 code	Deaths from all causes	
		No. (%) of women (n = 78)	No. (%) of men (n = 81)
Infectious and parasitic diseases	001–139	1 (1.3)	5 (6.2)
Neoplasms	140–239	18 (23.1)	27 (33.3)
Mental disorders	290–319	0 (0.0)	1 (1.2)
Diseases of the nervous system and sense organs	320–389	1 (1.3)	1 (1.2)
Diseases of the circulatory system	390–459	37 (47.4)	27 (33.3)
Diseases of the respiratory system	460–519	6 (7.7)	14 (17.3)
Diseases of the digestive system	520–579	5 (6.4)	1 (1.2)
Diseases of the genitourinary system	580–629	2 (2.6)	0 (0.0)
Diseases of the musculoskeletal system and connective tissue	710–739	6 (7.7)	3 (3.7)
Other	780–999	2 (2.6)	2 (2.5)

Jak velké je riziko vzniku nových KV příhod u RA?

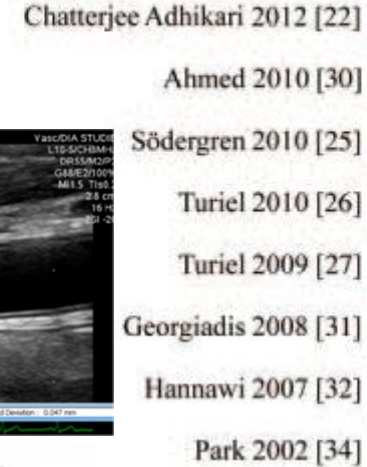
Kdy začíná zvýšení KV rizika u RA?

Subklinické ATS změny:

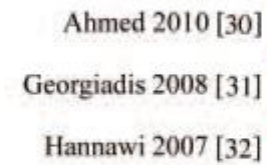
- **Pre-ATS proces:** endoteliální dysfunkce
- FMD (flow-mediated dilation a. brachialis)
- **Subklinická ATS:**
- CIMT (carotid intima media thickness)
- CAC (coronary artery calcification)

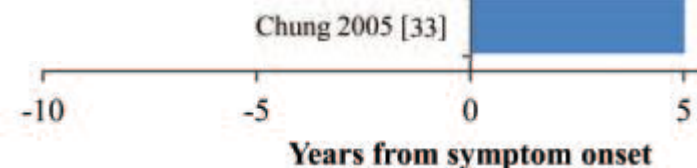
Carotid IMT

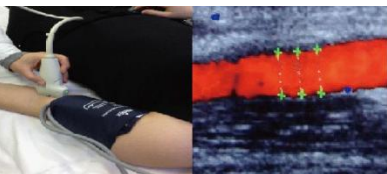
Carotid plaque

Coronary artery calcification

Endothelium-dependent vasodilation

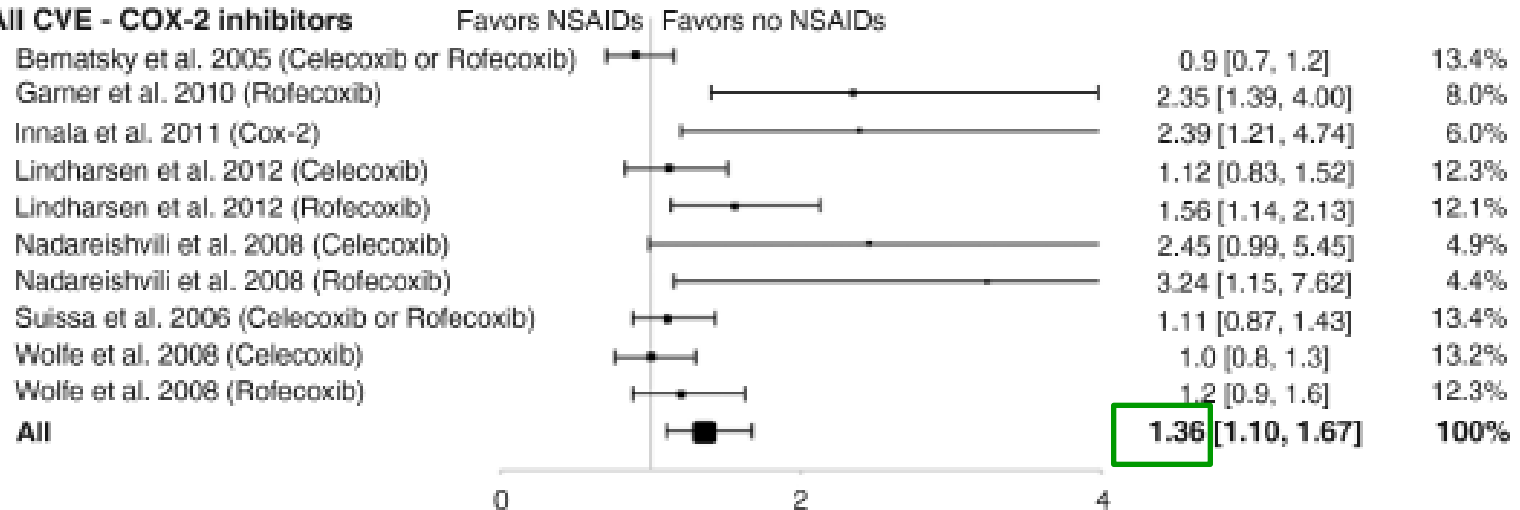

Netradiční KV rizikové faktory - charakteristické pro RA

- **Trvání, aktivita, závažnost nemoci**
- **Počáteční a kumulativní hodnota CRP; ESR**
- **Kumulativní zánětlivá zátěž, SJC, DAS, CDAI**
- **Extraartikulární onemocnění (vaskulitida)**
- **Pozitivita RF a ACPA**
- **Disabilita (HAQ), inaktivita**

Vliv NSA na KV riziko u RA (II)

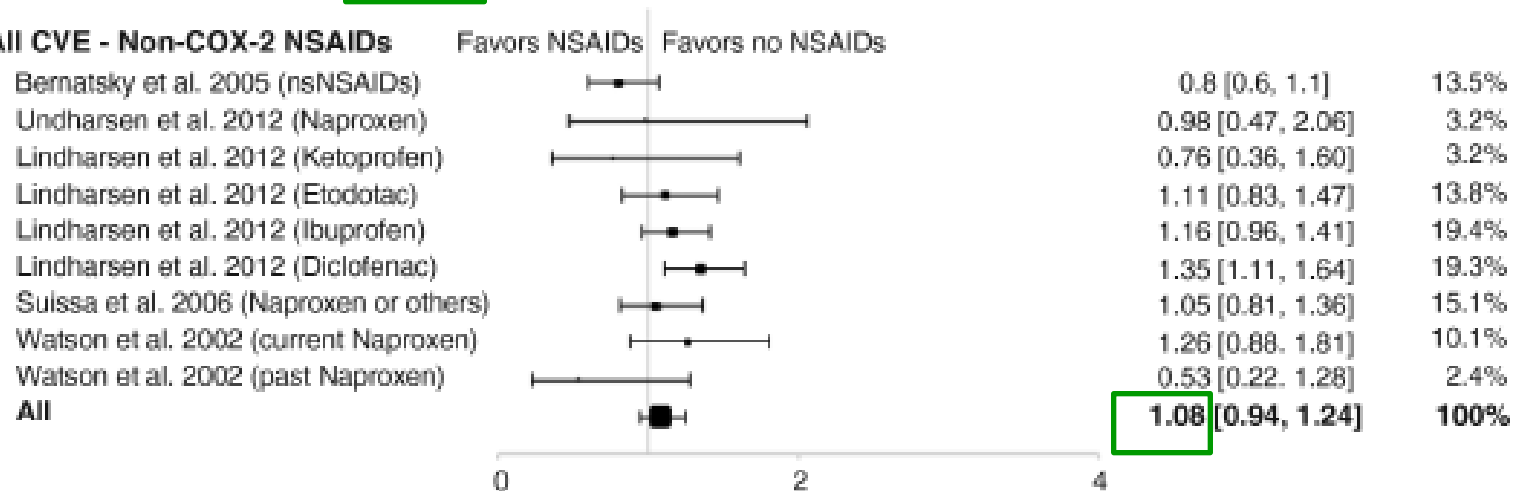
All CVE - COX-2 inhibitors

Heterogeneity: $Tau^2=0.07$; $Chi^2=28.40$, $df=9$ ($p=0.0008$); $I^2=68\%$

Test for overall effect: $Z=2.87$ ($p=0.004$)

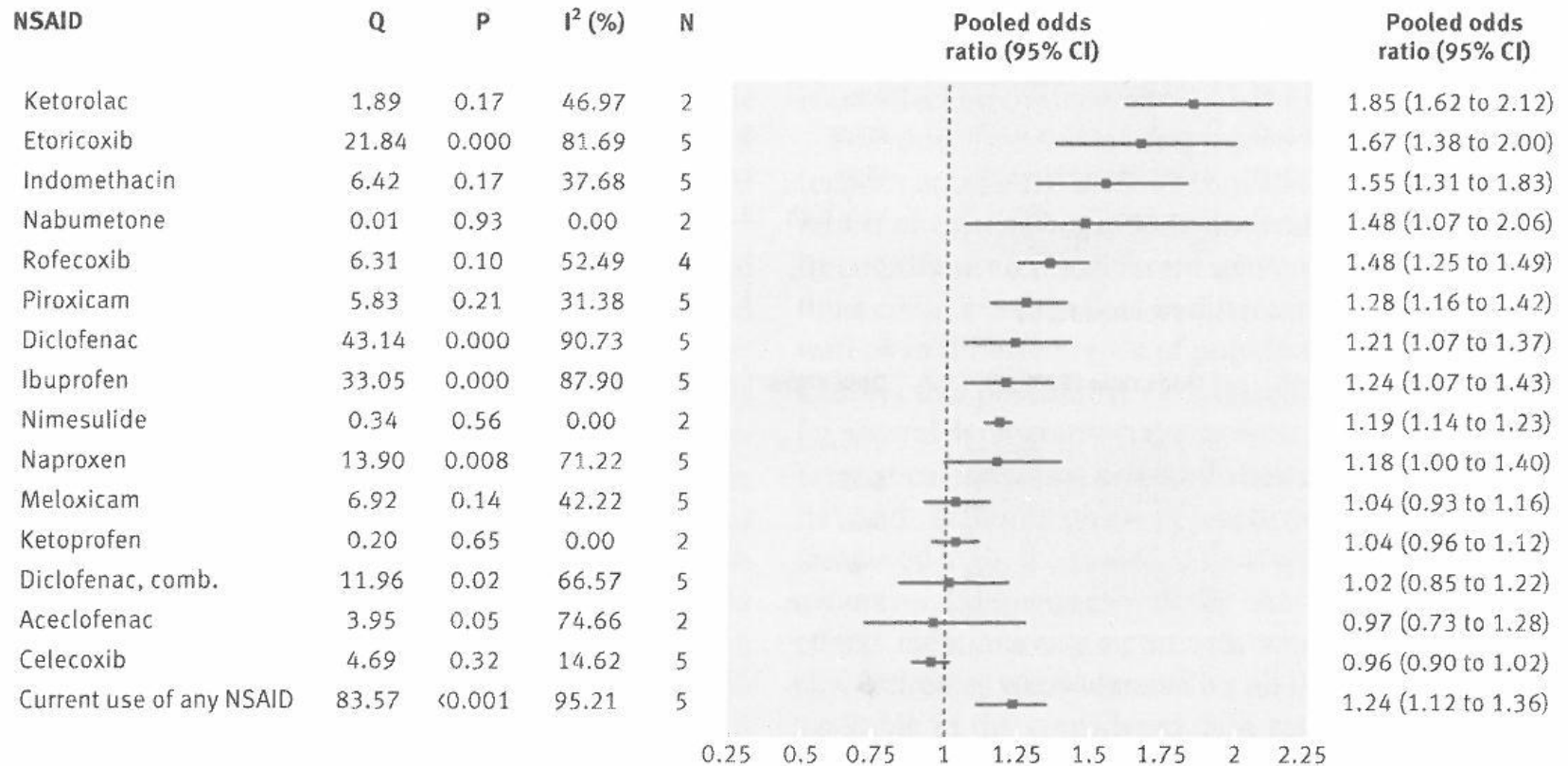
All CVE - Non-COX-2 NSAIDs

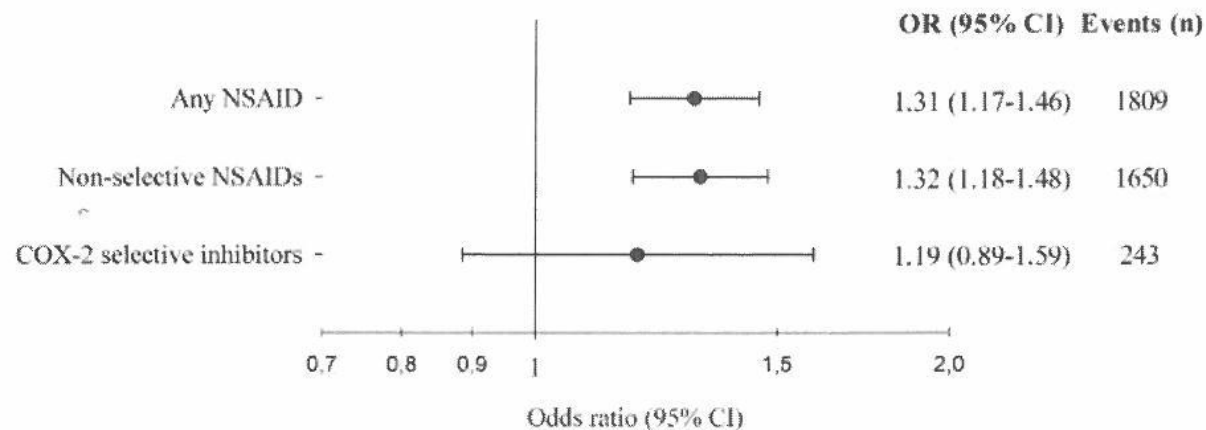
Heterogeneity: $Tau^2=0.02$; $Chi^2=13.46$, $df=8$ ($p=0.10$); $I^2=41\%$

Test for overall effect: $Z=1.08$ ($p=0.28$)

Asociace mezi současným používáním jednotlivých NSA a rizikem přijetí do nemocnice pro srdeční selhání

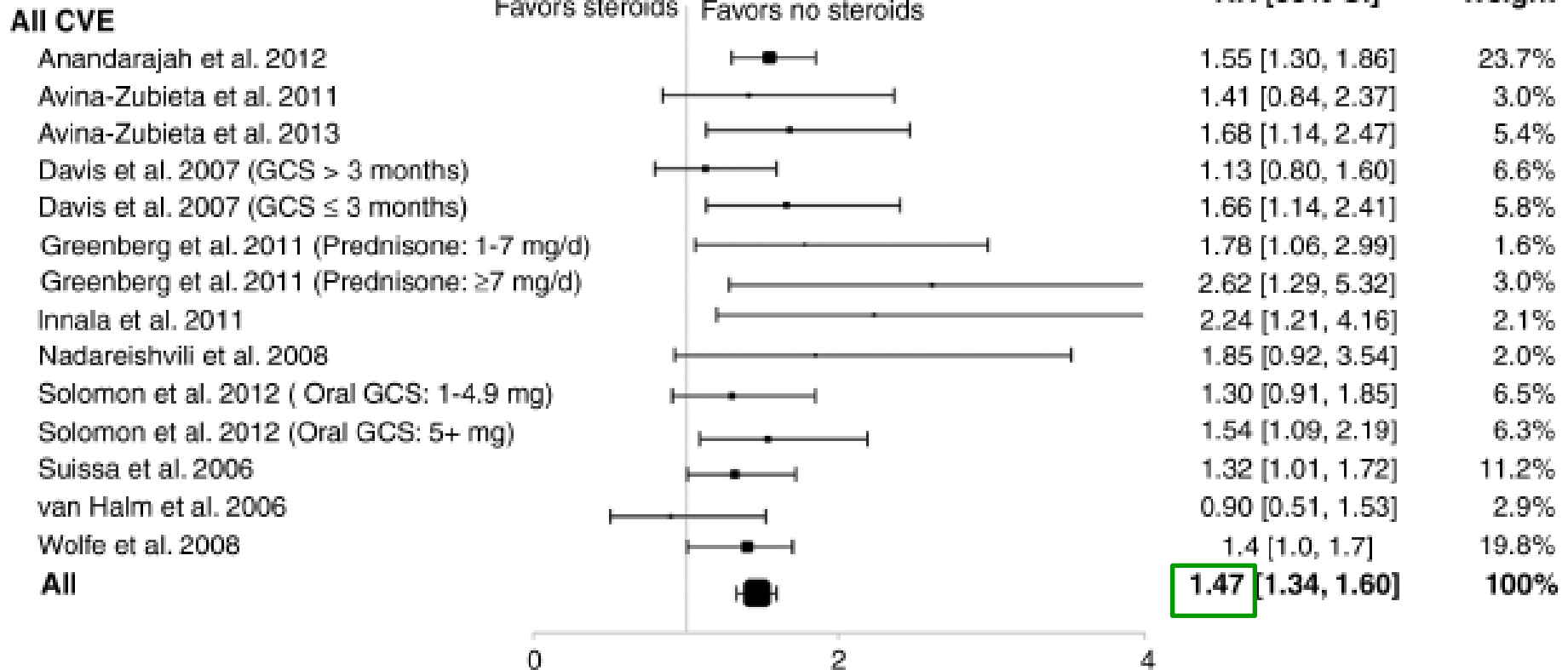

Riziko zástavy srdeční při léčbě NSA

Figure 2 Risk of out-of-hospital cardiac arrest following treatment with non-steroidal anti-inflammatory drugs (NSAIDs). Odds ratios derive from the conditional logistic regression analyses on case-time-control models. 'Events' comprises only persons with discordant exposure history, thus contributing to the analyses. OR, odds ratio; CI, confidence interval; COX-2, cyclooxygenase-2.

Vliv glukokortikoidů na KV riziko u RA

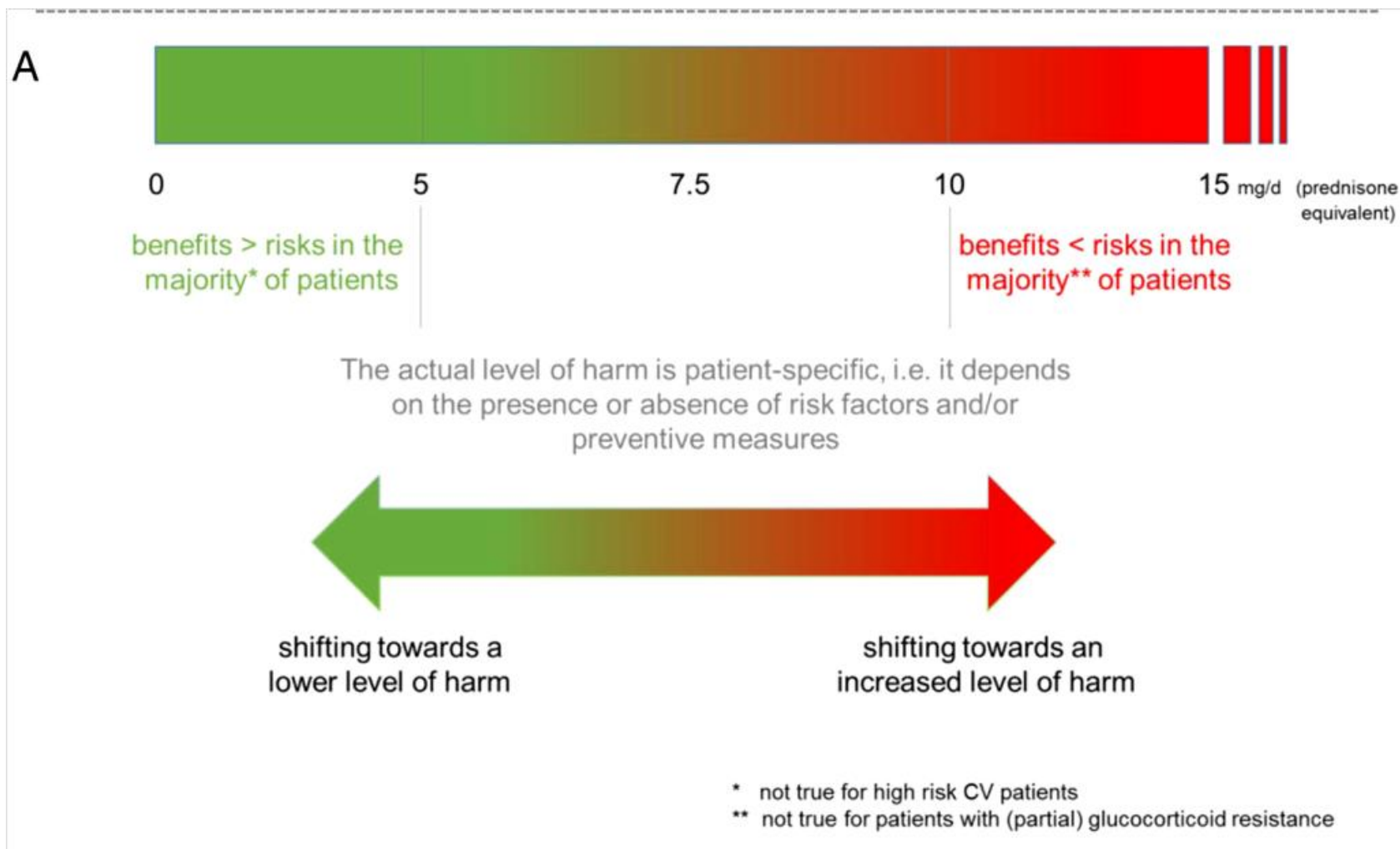
Heterogeneity: $Tau^2=0.00$; $Chi^2=13.44$, $df=12$ ($p=0.34$); $I^2=11\%$

Test for overall effect, $Z=7.60$ ($p<0.00001$)

Riziko úmrtí na RA (RABBIT)

	Neadjustované HR		Adjustované HR: 6 (rituximab 12) měsíců		
	HR	95% CI	HR	95% CI	p
Prednison posledních 12 měsíců	Ref.		Ref.		
1-5 mg/d	1,33	1,00-1,76	1,05	0,80-1,38	0,71
>5-10 mg/d	2,22	1,65-2,98	1,46	1,09-1,95	0,013
>10-15 mg/d	3,95	2,61-5,98	2,00	1,29-3,11	0,0033
>15 mg/d	6,68	4,06-11,0	3,59	2,11-6,13	<0,0001

Definování podmínek, při kterých má dlouhodobá léčba GC akceptabilní riziko nežádoucích účinků.

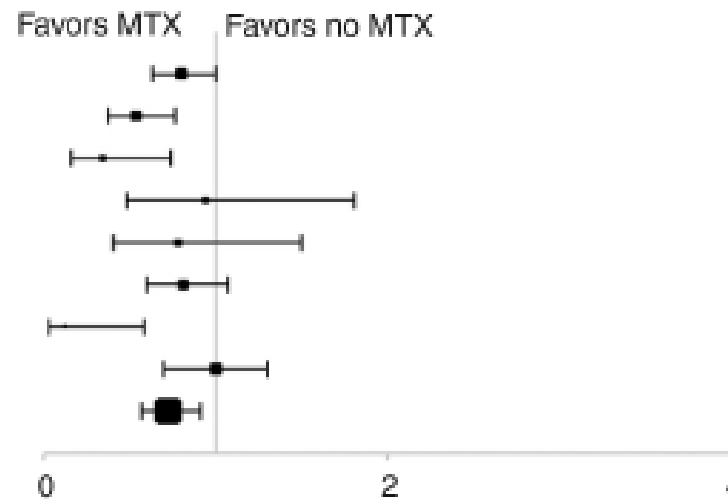

Vliv MTX na KV riziko u RA

All CVE

Bernatsky et al. 2005
 Bozaite-Gluosniene et al. 2011
 Choi et al. 2002
 Greenberg et al. 2011
 Nadareishvili et al. 2008
 Suissa et al. 2006
 van Halm et al. 2006
 Wolfe et al. 2008
All

RR [95% CI]

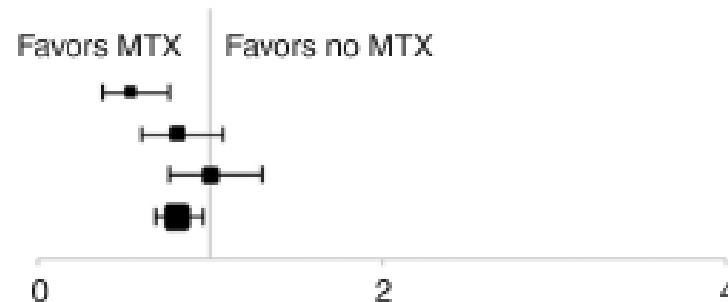
Weight

Heterogeneity: $Tau^2=0.06$; $Chi^2=17.68$, $df=7$ ($p=0.01$); $I^2=60\%$

Test for overall effect: $Z=2.69$ ($p=0.007$)

Myocardial infarction

Bozaite-Gluosniene et al. 2011
 Suissa et al. 2006
 Wolfe et al. 2008
All

0.54 [0.37, 0.77]

22.3%

0.81 [0.61, 1.08]

35.3%

1.00 [0.77, 1.30]

42%

0.81 [0.68, 0.96]

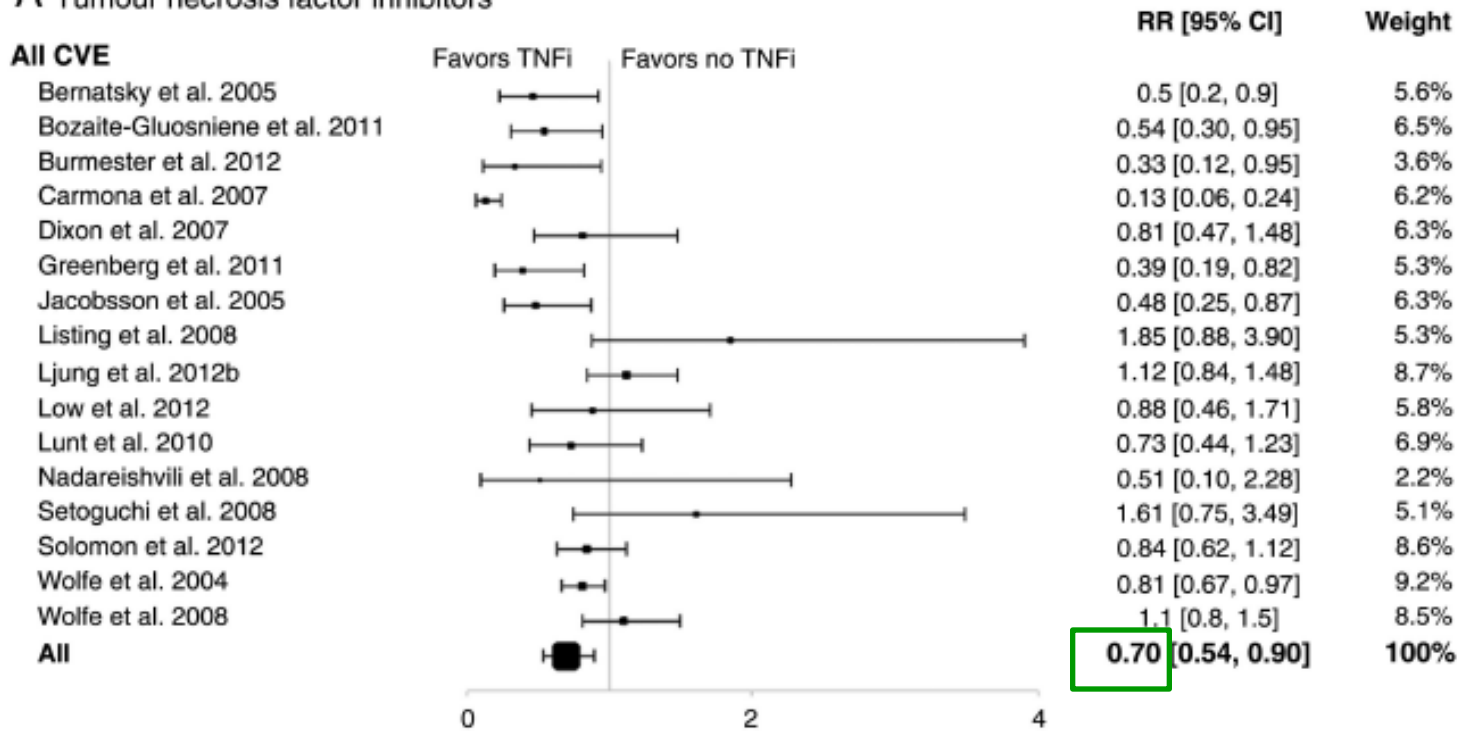
100%

Heterogeneity: $Chi^2=7.47$, $df=2$ ($p=0.02$); $I^2=73\%$

Test for overall effect: $Z=2.45$ ($p=0.01$)

Vliv anti-TNF na KV riziko u RA (I)

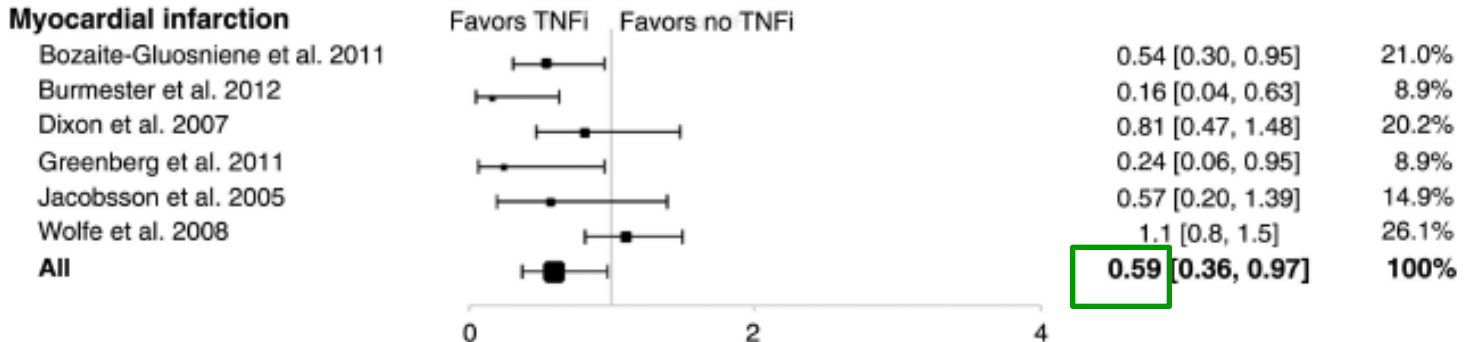
2.4 Tumor necrosis factor inhibitors

Heterogeneity: $Tau^2=0.17$; $Chi^2=65.48$, $df=15$ ($p<0.00001$); $I^2=77\%$

Test for overall effect: $Z=2.8$ ($p=0.005$)

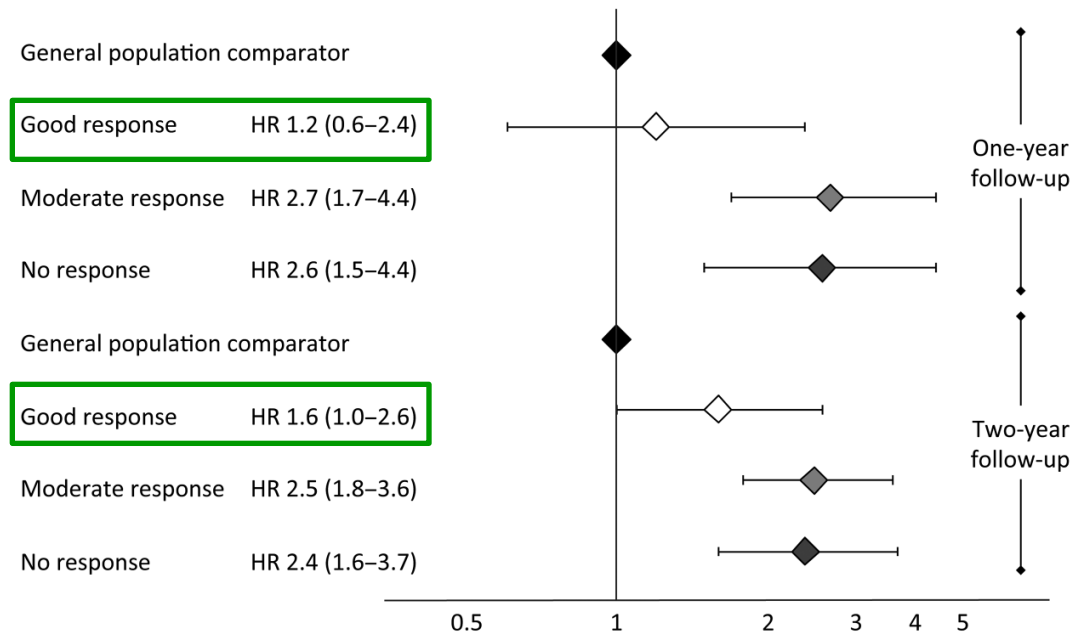
Myocardial infarction

Heterogeneity: $Tau^2=0.22$; $Chi^2=14.70$, $df=5$ ($p=0.01$); $I^2=66\%$

Test for overall effect: $Z=2.06$ ($p=0.04$)

Vliv anti-TNF na AKS u RA dle odpovědi na léčbu

	N ACS	Person-years	Crude IR (95% CI)	HR, adjusted for age and sex (95% CI)	HR, fully adjusted (95% CI)*
One year of follow-up after response evaluation					
Good response	9	2 573	3.5 (1.8–6.7)	1.3 (0.7–2.6)	1.2 (0.6–2.4)
Moderate response	22	2 279	9.7 (6.4–15)	3.1 (2.0–4.9)	2.7 (1.7–4.4)
No response	16	1 740	9.2 (5.6–15)	3.0 (1.8–5.1)	2.6 (1.5–4.4)
General population	96	32 942	2.9 (2.4–3.6)	Referent	Referent
Two years of follow-up after response evaluation					
Good response	21	4 905	4.3 (2.8–6.6)	1.7 (1.1–2.6)	1.6 (1.0–2.6)
Moderate response	36	4 376	8.2 (5.9–11)	2.6 (1.9–3.8)	2.5 (1.8–3.6)
No response	27	3 290	8.2 (5.6–12)	2.7 (1.8–4.1)	2.4 (1.6–3.7)
General population	183	62 953	2.9 (2.5–3.4)	Referent	Referent

Vztah mezi expozicí anti TNF léčby u RA a incidencí a závažností infarktu myokardu

- Pacienti s RA (2001-2009) léčení 1. anti TNF (BSRBR).
- Pacienti s IM v Myocardial Ischemia National Audit Project
- Skupiny: léčba anti TNF vs. csDMARDs (+90 dní po selhání léčby)
- Srovnání mezi skupinami: COX regrese, adjustace pomocí propensity scores deciles (PD)
- Závažnost a fenotyp IM: deskriptivní statistika
- 6 měsíční mortalita: logistická regrese

Vztah mezi expozicí anti TNF léčby u RA a incidencí a závažností infarktu myokardu

	sDMARD; n=3058	TNFi; n=11200
Medián trvání sledování pacienta v letech	3,5 (1,8, 4,9)	5,3 (3,6, 6,4)
Celkové pacient-roky expozice	10 337	55 636
Primární expozice léku; na TNF + 90 dní		
Počet verifikovaných prvním IM	58	194
Incidence verifikovaných prvním IM nad 10 000 roků	56 (43 – 73)	35 (30 – 40)
Adjustované HR (95% CI)	Referent	0,78 (0,58 – 1,05)
HR adjustované na věk a pohlaví (95% CI)		1,19 (0,89 – 1,59)
HR po adjustaci na PD (95% CI)		0,61 (0,41 – 0,89)
Analýza senzitivity		
U subjektů kdykoliv exponovaných anti TNF; PD adjustováno HR (95% CI)		0,67 (0,46 – 0,96)

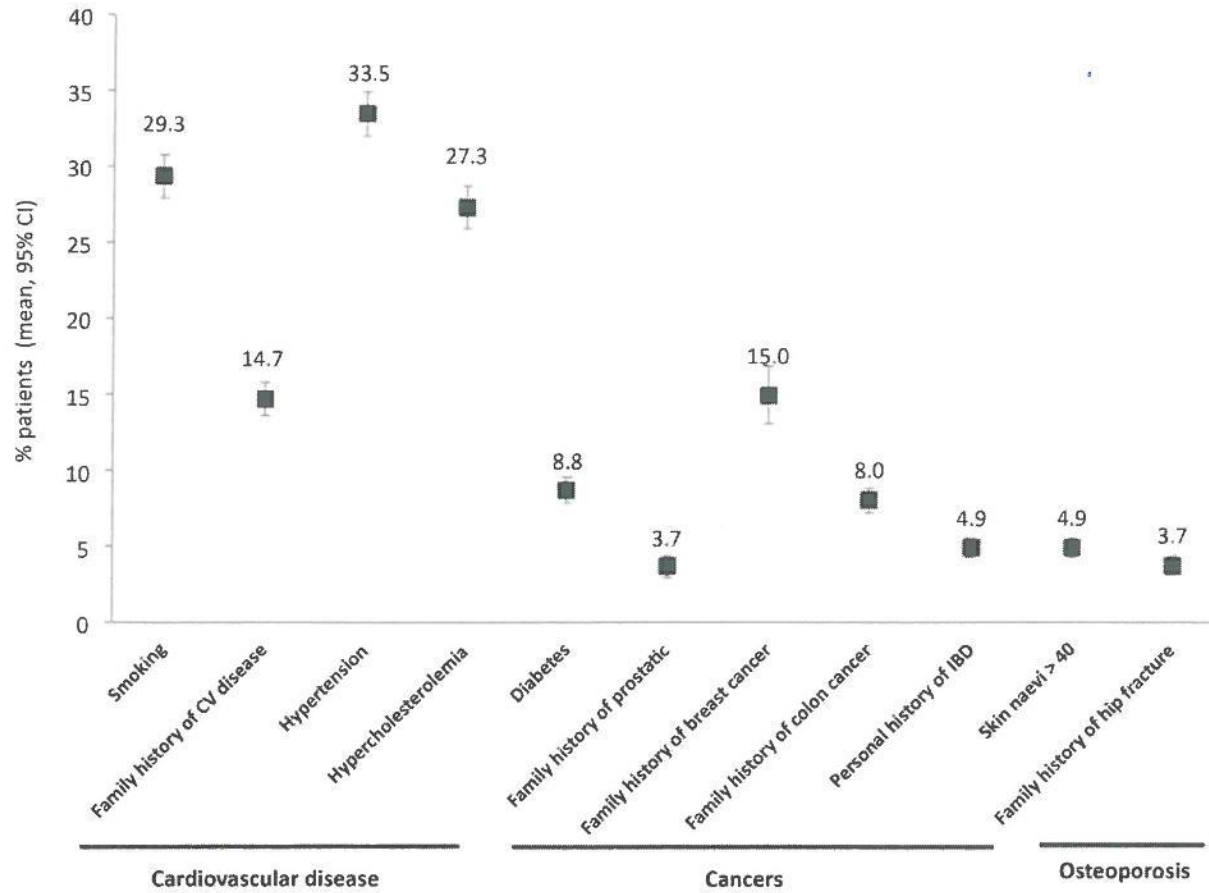
Vztah mezi expozicí anti TNF léčby u RA a incidencí a závažností infarktu myokardu

Počet verifikovaných prvních Mis	Skupina 1 (sDMARD), n=35	Skupina 2 (na léčbě anti TNF nebo během 90 dní před IM), n=108	Skupina 3 (expozice anti TNF více než 90 dní před IM), n=55	p
Proporce pacientů se STEMI, n (%)	16 (46)	53 (49)	27 (49)	0,32
Zástava srdce, n (%)	3 (9)	5 (5)	5 (9)	0,48
Nejvyšší CK, (medián)	290 (172, 1598)	691 (150, 1293)	286 (125, 660)	0,19
Troponin I – vrcholný (medián), µg/L (IQR)	5,0 (1,3, 7,2)	7,4 (1,1, 22,8)	7,6 (1,5, 29,0)	0,46
Průměrná délka hospitalizace, dny (IQR)	6 (5, 9)	6 (4, 8)	6 (4, 11)	0,46

Ankylozující spondylitida (AS)

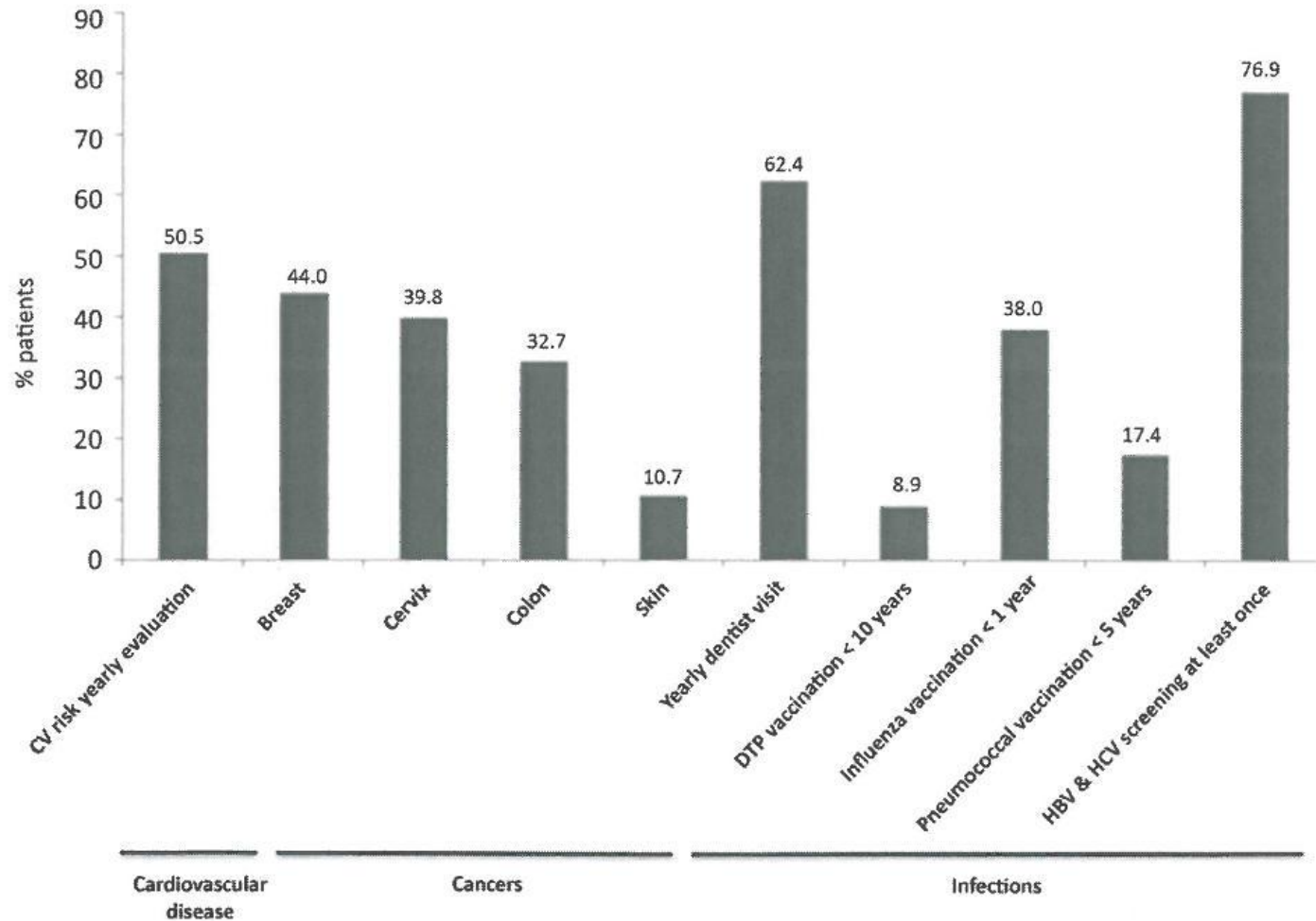

Prevalence rizikových faktorů komorbidit - studie COMOSPA

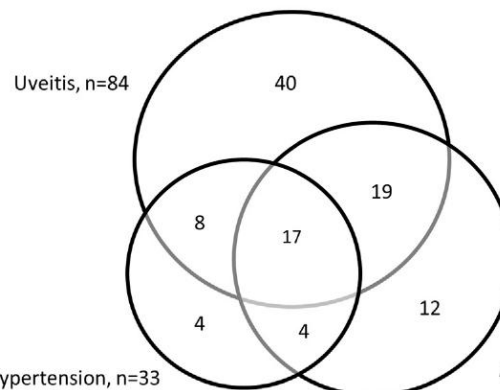
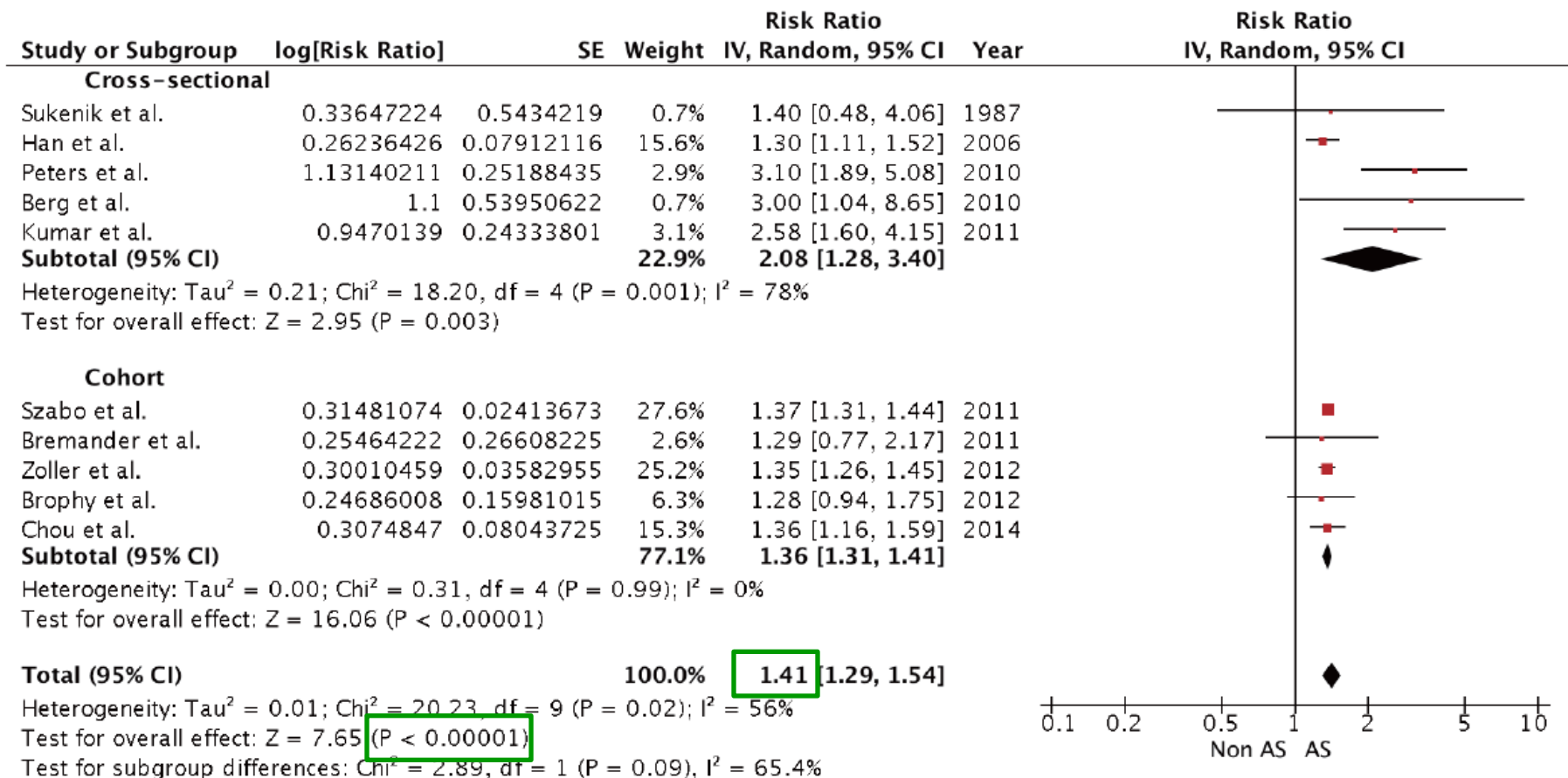

Procento pacientů, kteří jsou optimálně monitorováni

Riziko rozvoje koronární příhody u AS a prediktory rizika ATS

Associations analyzed by Chi-square test:

		p-value
uveitis	hypertension	0.004
uveitis	atherosclerosis	0.003
hypertension	atherosclerosis	<0.001

1. Ungprasert Ann of Transl Med 2015;
2. Berg Sem in Arthr and Rheum 2014

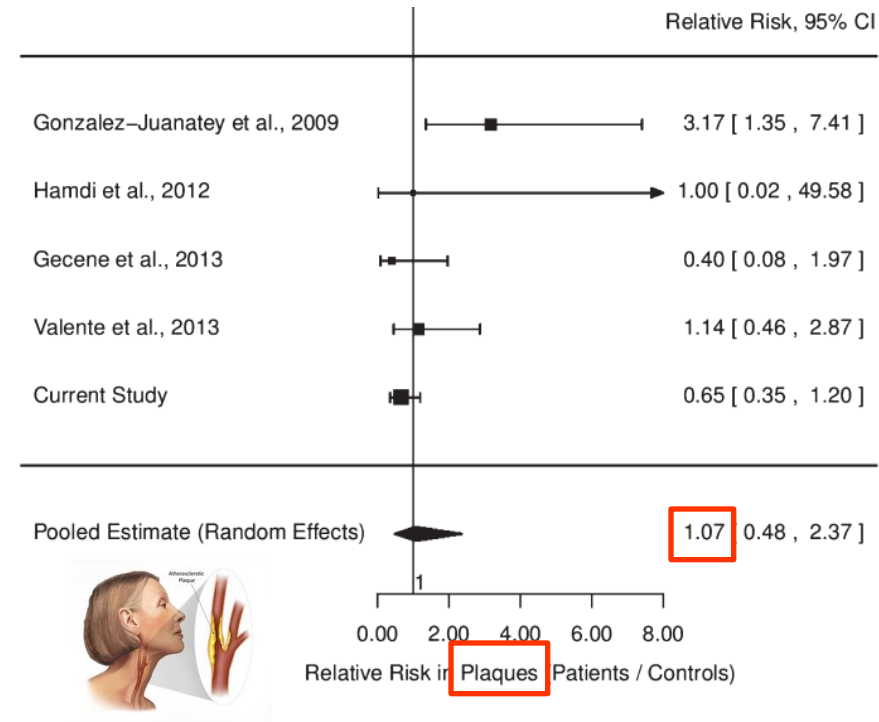
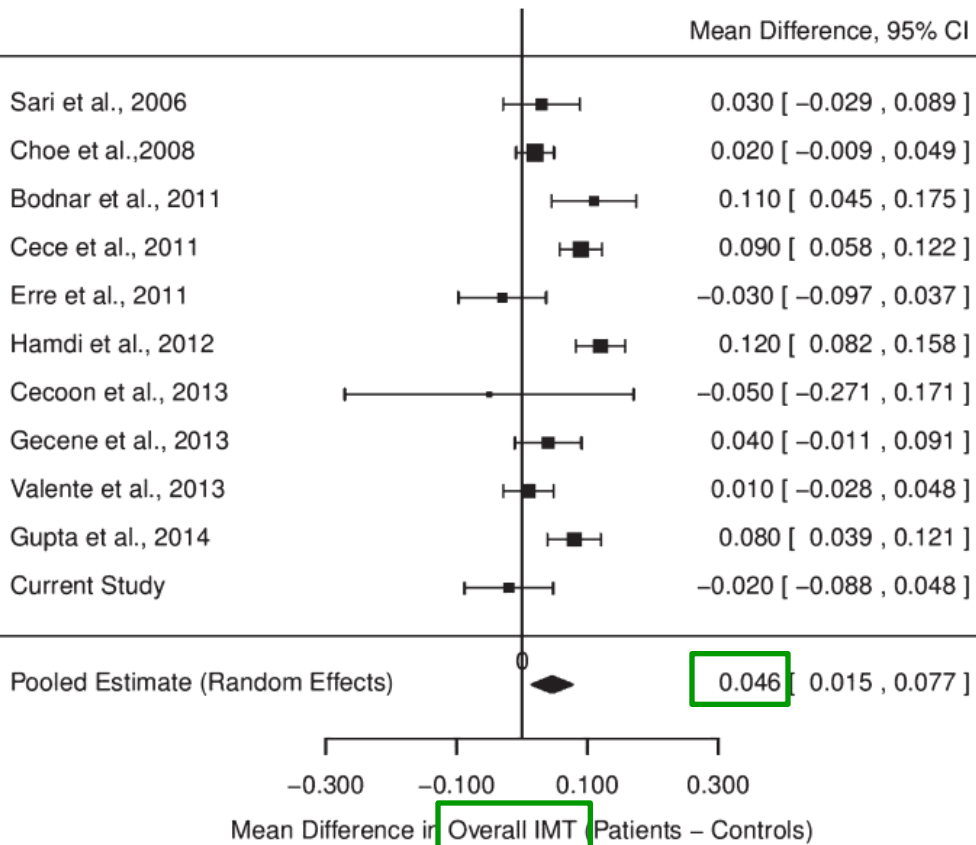
CV aterosklerotické komorbidity u AS

Autoři	Populace	Počet pacientů	První i.m.	
Symmonse et al. 2004	UK	5392		HR 1,4 (95% CI 1,2-1,8)
Han et al. 2006	US	1843	Prevalence: ICHS CV	1,2 (95% CI 1,0-1,5) 1,7 (95% CI 1,3-2,3)
Peters et al. 2010	Holandsko	383	ODDS Ratio	3,1 (95% CI 1,9-5,1)
Szako et al. 2011	Kanada	8616	Prevalence: ICHS Periferní vaskul. nemoc Cerebrovaskulární nemoc	1,37 (95% CI 1,31-1,9) 1,6 (95% CI 1,2-2,2) 1,25 (95% CI 1,15-1,35)
Brenander 2011	Švédsko	935	ICHS SMR	2,2 (95% CI 1,7-2,7)

Vliv anti TNF na kardiovaskulární onemocnění u AS

- Snížené riziko / observační studie a registry
- RCT s cílem průkaz snížení výskytu i.m. – není, obtížné provedení (etika)
- Vliv anti TNF na cIMT
- Anti TNF zlepšují kardiovaskulární funkci
- Anti TNF zlepšují převodní poruchy

Vliv anti-TNF terapie na subklinickou aterosklerózu u AS

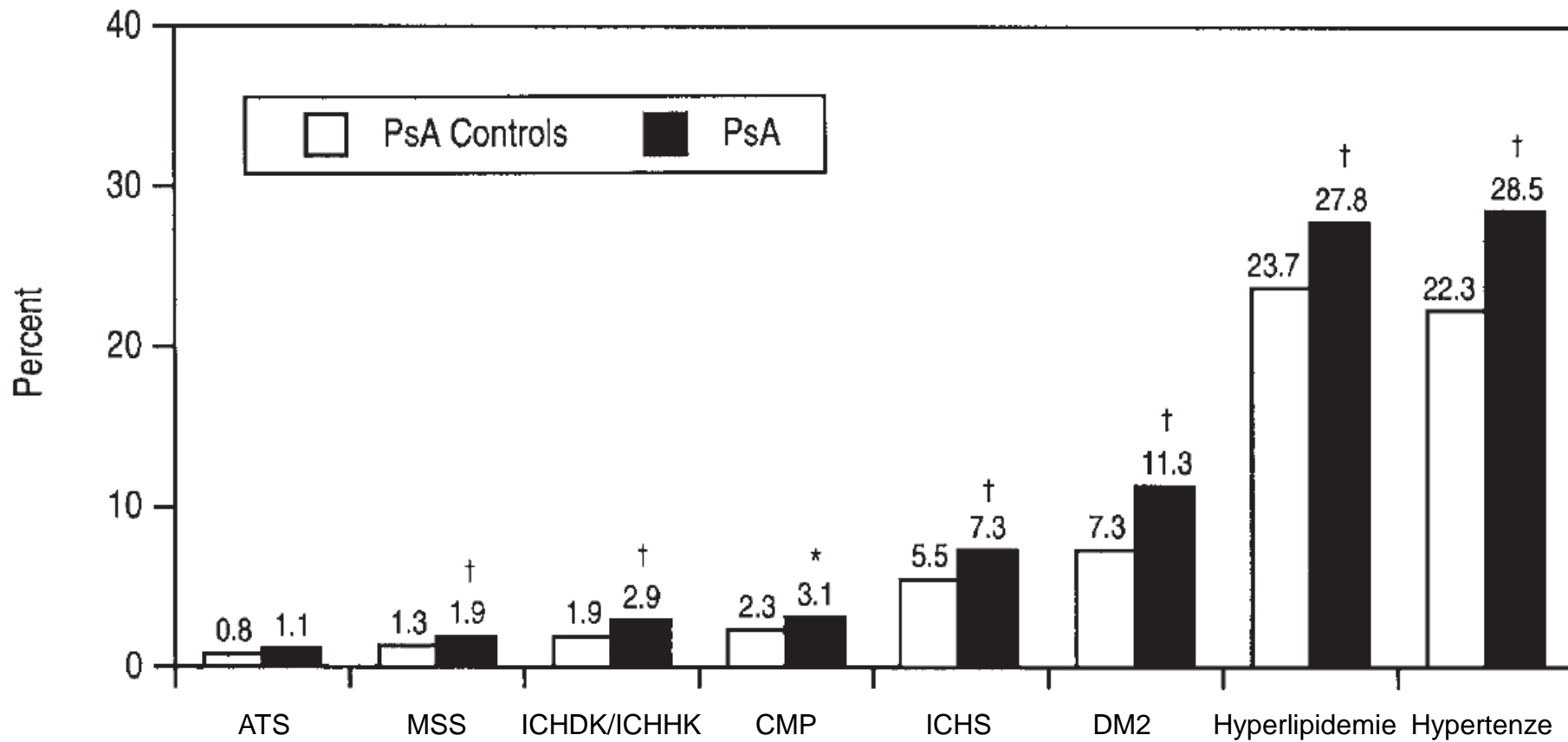

Variables	Difference in Overall IMT	p
Anti-TNF ≤ 50%	0.064, 95% CI 0.019–0.108 No. studies: 5 197 patients vs 180 controls	0.0054
Anti-TNF > 50%	0.018, 95% CI –0.042 to 0.078 No. studies: 4 169 patients vs 166 controls	0.5766
BASDAI < 4	0.016, 95% CI –0.05 to 0.037 No. studies: 5	0.1343
BASDAI ≥ 4	0.097, 95% CI 0.077 to 0.117 No. studies: 5 216 patients vs 192 controls	< 0.001
	199 patients vs 180 controls	

Psoriatická artritida (PsA)

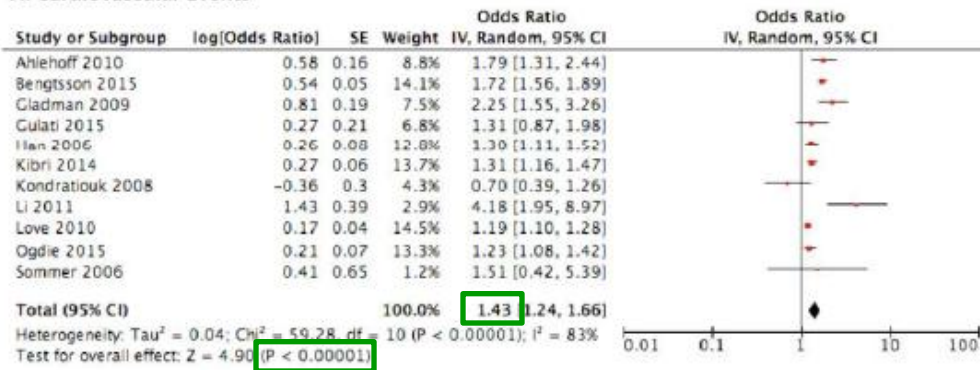

Prevalence KV rizikových faktorů a KV postižení u PsA

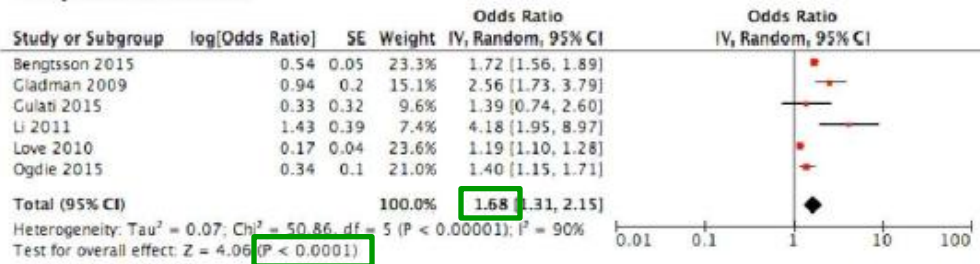

Riziko rozvoje KV postižení a prediktory rizika u PsA

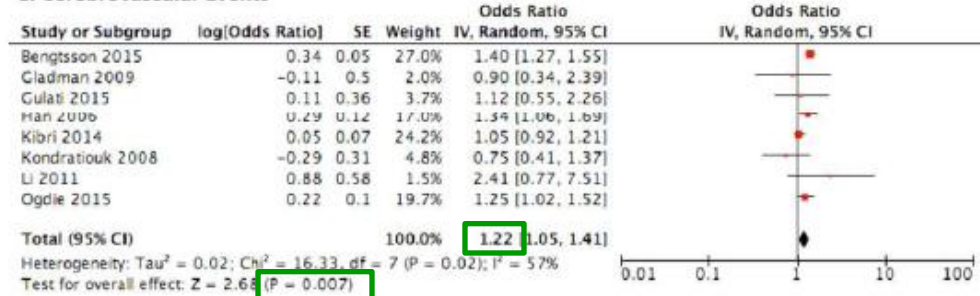
A. Cardiovascular Events

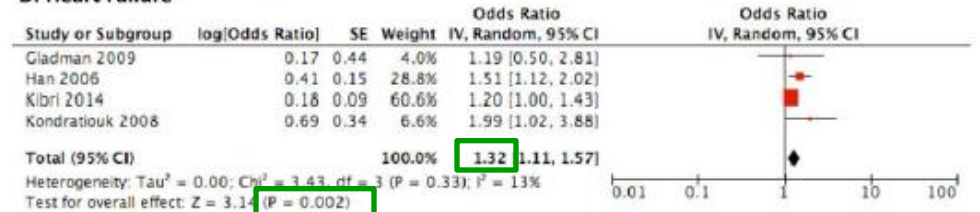
B. Myocardial Infarction

C. Cerebrovascular Events

D. Heart Failure

Variable	RR (95% CI)	p Value
Smoker: ever	1.16 (0.74 to 1.83)	0.52
Hypertension	1.75 (1.16 to 2.63)	0.008
Diabetes	2.83 (1.74 to 4.58)	<0.0001
High cholesterol	1.13 (0.74 to 1.71)	0.58
High triglyceride	1.64 (1.06 to 2.52)	0.03
Duration of psoriasis	1.01 (0.99 to 1.02)	0.45
Tender joint count		
1-7 vs 0	1.73 (1.08 to 2.76)	0.02
>7 vs 0	2.27 (1.33 to 3.88)	0.003
Swollen joint count		
1-7 vs 0	1.26 (0.82 to 1.95)	0.29
>7	1.71 (0.95 to 3.08)	0.08
Enthesitis count	1.18 (0.90 to 1.54)	0.23
Dactylitis count	1.21 (1.09 to 1.33)	0.0003
Damaged joint count		
1-9 vs 0	1.56 (0.93 to 2.63)	0.09
10-19 vs 0	1.42 (0.74 to 2.71)	0.29
≥20 vs 0	1.20 (0.61 to 2.37)	0.60
PASI		
10-19 vs <10	1.24 (0.56 to 2.74)	0.59
>19 vs <10	1.28 (0.39 to 4.13)	0.68
Urate (log μmol/L)	1.27 (0.72 to 2.26)	0.41
ESR		0.006
Men	1.06 (0.82 to 1.35)	
Women	1.83 (1.19 to 2.82)	

Dnavá artritida

Asociovaná onemocnění při dně

- Obezita
- Metabolický syndrom
- Hypertenze
- Diabetes
- Ateroskleróza

Dlouhodobá kardiovaskulární mortalita u mužů středního věku s dnou

17leté sledování, 9105 mužů, věk 41-63 let,
původně randomizováni do „Multiple Risk Factor
Intervention Trial“, po adjustaci na tradiční
rizikové faktory ICHS a další (diuretika, aspirin)

Dna vs. Bez dny - riziko (HR)

pro kardiovask. úmrtí 1,35 (95% CI 0,94-1,7)

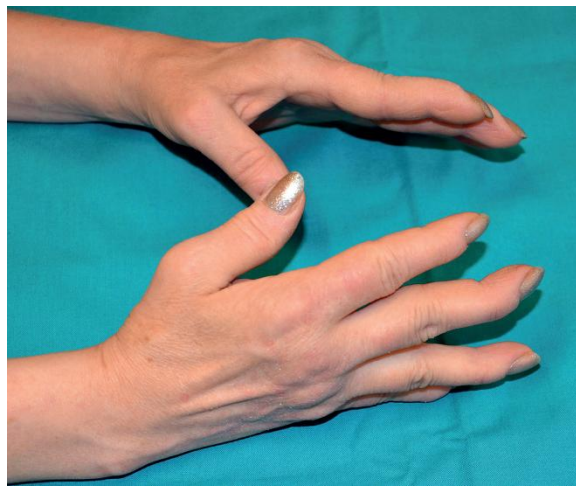
úmrtí po i.m. 1,35 (95% CI 0,94-1,9)

úmrtí kardiovask. sys. 1,21 (95% CI 0,99-1,5)

úmrtí jakékoliv příčiny 1,09 (95% CI 1,0-1,2)

Riziko pro hyperurikémii NS

Systemový lupus erythematoses (SLE)

Riziko AIM je vyšší u SLE

Author	N	Group	Outcome	Risk of MI
--------	---	-------	---------	------------

a

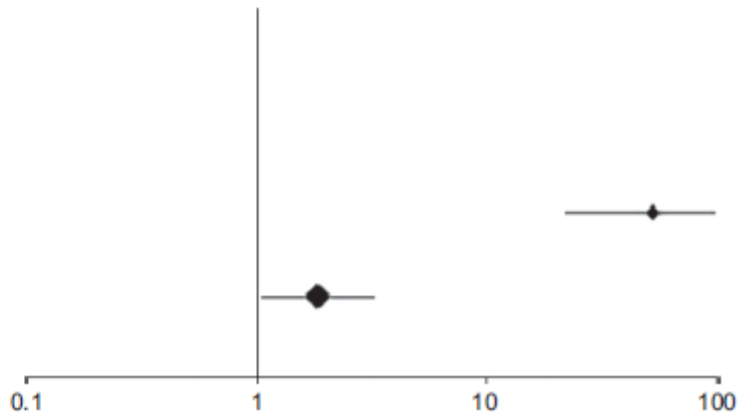
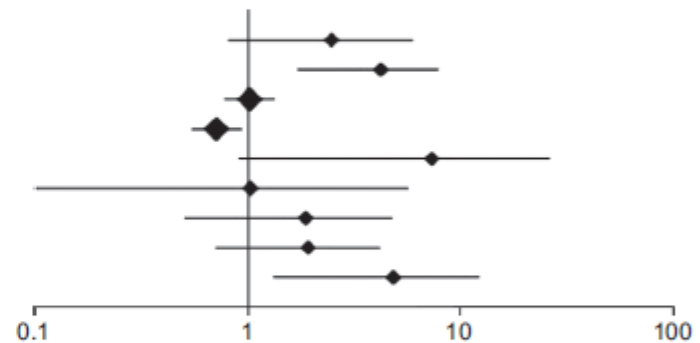
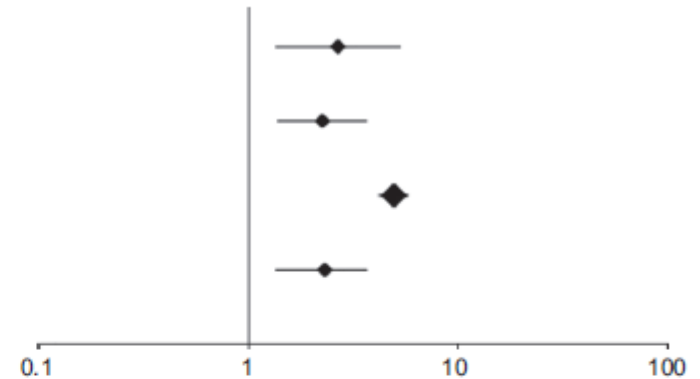
Fischer 2004 ⁹	15	<90	MI	OR 2.67 (1.34-5.34)
Hak 2009 ¹⁰	148	30-83	CHD	RR 2.25 (1.37-3.69)
Zoller 2012 ⁶	6142	<50->70	MI	SIR 4.94 (4.15-5.83)
Bengtsson 2012 ¹¹	277	30-80+	MI	SIR 2.31(1.34-3.7)

b

Manzi 1997 ⁷	NS	45-54	MI	RR 2.47 (0.8-6)
Manzi 1997 ⁷	NS	55-64	MI	RR 4.21 (1.7-7.9)
Ward 1999 ⁸	2754	45-64	MI	PMR 1.02 (0.77-1.34)
Ward 1999 ⁸	2137	65+	MI	PMR 0.71 (0.54-0.94)
Bengtsson 2012 ¹¹	NS	40-49	MI	SIR 7.32 (0.9-26.4)
Bengtsson 2012 ¹¹	NS	50-59	MI	SIR 1.03 (0-5.7)
Bengtsson 2012 ¹¹	NS	60-69	MI	SIR 1.87 (0.5-4.8)
Bengtsson 2012 ¹¹	NS	70-79	MI	SIR 1.92 (0.7-4.2)
Bengtsson 2012 ¹¹	NS	80+	MI	SIR 4.82 (1.3-12.3)

c

Manzi 1997 ⁷	NS	35-44	MI	RR 52.43 (21.6-98.5)
Ward 1999 ⁸	NS	18-44	MI	PMR 1.83 (1.03-3.26)

EULAR recommendations for cardiovascular disease risk management in patients with rheumatoid arthritis and other forms of inflammatory joint disorders: 2015/2016 update

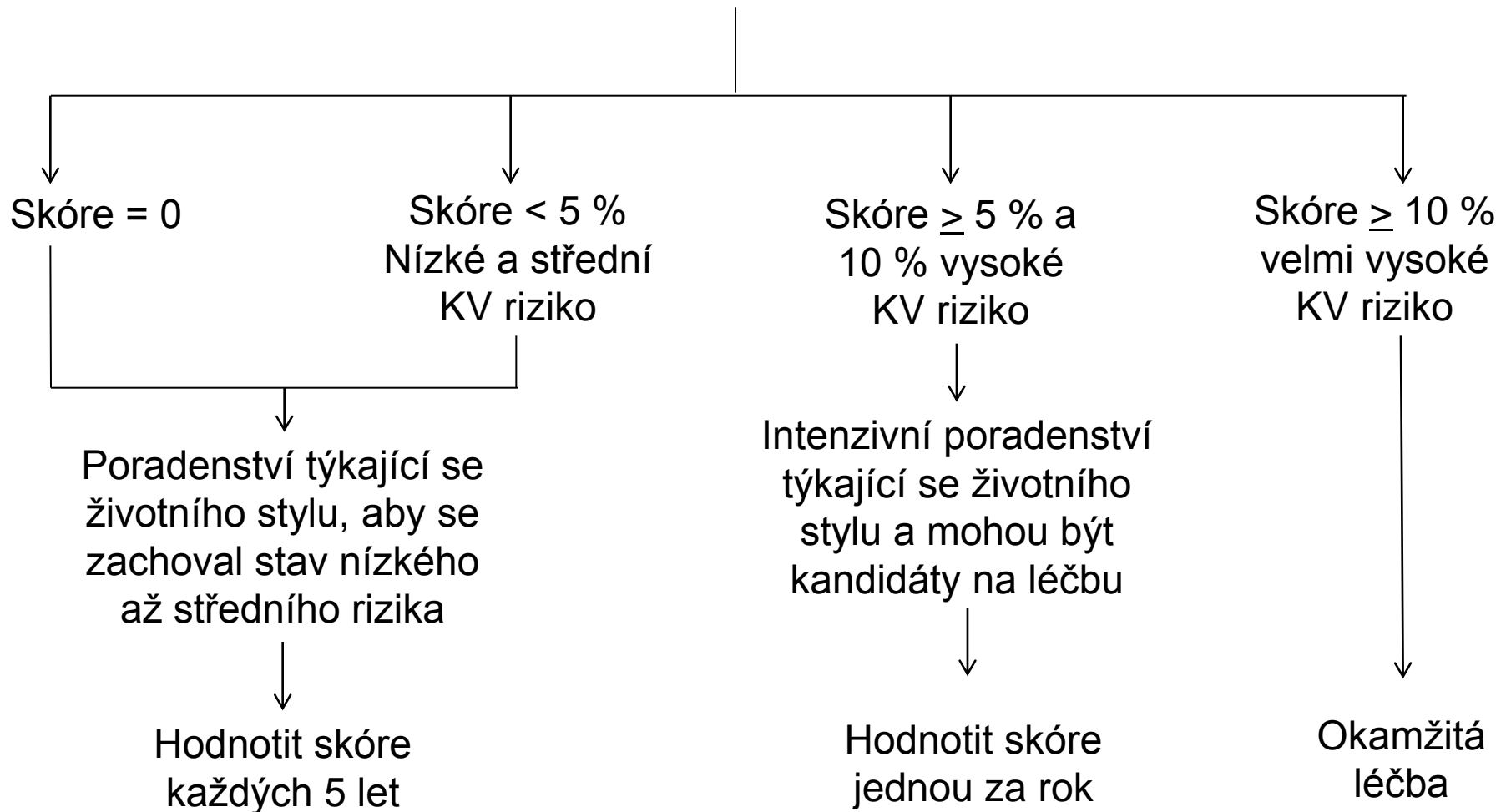
R Agca,¹ S C Heslinga,¹ S Rollefstad,² M Heslinga,¹ I B McInnes,³ M J L Peters,⁴ T K Kvien,⁵ M Dougados,⁶ H Radner,⁷ F Atzeni,⁸ J Primdahl,^{9,10,11} A Södergren,¹² S Wallberg Jonsson,¹² J van Rompay,¹³ C Zabalán,¹⁴ T R Pedersen,¹⁵ L Jacobsson,^{16,17} K de Vlam,¹⁸ M A Gonzalez-Gay,¹⁹ A G Semb,²⁰ G D Kitis,²¹ Y M Smulders,⁴ Z Szekanecz,²² N Sattar,²³ D P M Symmons,²⁴ M T Nurmohamed²⁵

Praktický návod k monitorování KV rizika u RA pro revmatology

Pacienti s RA při prvním hodnocení

Hodnocení KV rizika

- Skóre hodnocení násobte 1,5x

Závěr

- Pacienti se SRO mají zvýšené riziko KV morbidity / mortality, které je úzce propojené se zánětem.
- I přes pokroky v terapii zánětu zůstává otázka zvýšeného KV rizika u nich nedořešena.
- Současné poznatky a doporučení navrhují časný a pravidelný screening a intenzivní léčbu tradičních rizikových faktorů a účinnou/agresivní kontrolu zánětu.
- Bude potřebné objasnit mechanismy aterogeneze specifické pro tato onemocnění a odhalit důvody progresu ATS při nízké aktivitě onemocnění.
- Cílem by měla být časná identifikace rizikových pacientů a zahájení léčby zlepšující kloubní postižení a minimalizující kardiovaskulární postižení.